

Television tarve ja tarjonta

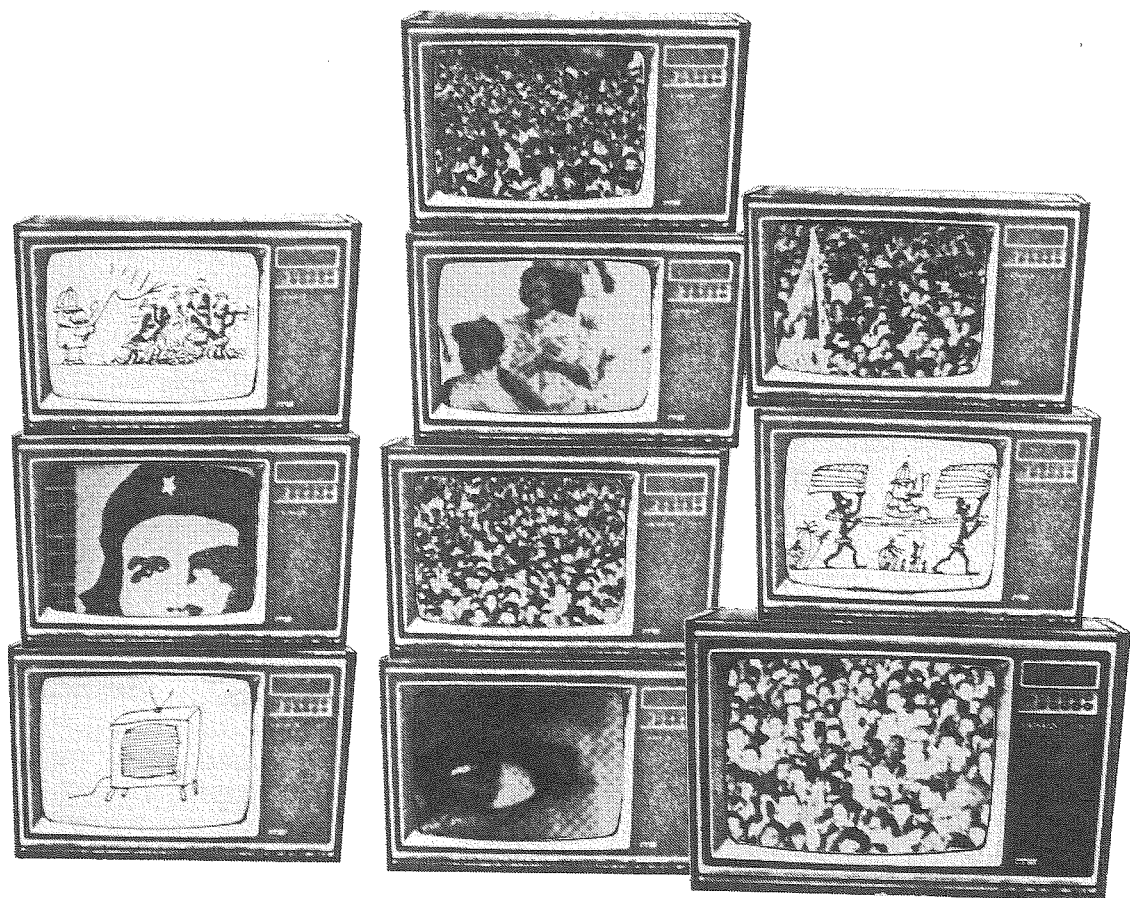
YLEISET RAKENTEET: TUOTANNON JA KONTROLLIN KESKITYS

Vaikka kaupallisten ja julkisten yleisradiolaitosten erilaiset loogikat erottavatkin ne merkittävästi toisistaan, niillä on myös eräitä yhteisiä perusrakenteen piirteitä. Ensinnäkin, molemmat sektorit ovat sekä alueellisesti että kulttuurisesti erittäin *keskittyneitä*.¹ Alueellisesti pääosa ohjelmista tuotetaan suurissa asutuskeskuksissa tai niiden liepeillä, jolloin paikalliset asemat lähinnä välittävät keskusten tuottamaa materiaalia. Vaikka nimenomaan paikallisia näkökantoja heijastava ohjelmatuotanto onkin laajentunut huomattavasti viime vuosikymmenen aikana, se kuitenkin enimmäkseen on lähetysten toissijaista ainesta. Tämä keskustuksen ja reuna-alueen välinen epätasapaino toistuu kulttuurisesti ohjelmatuotannon valtavirrassa. Nykyisen tuotantojärjestelmän ydin on nivelletty tuottamaan massakulutusaineistoa kansalliselle ja -lisääntyvästi - myös kansainväliselle yleisölle. Parhaan katseluajan ohjelmisto pyrkii sen vuoksi keräytymään kulttuuriseksi ja ideologiseksi keskuksiksi, ja siinä käytetään näkökulmia ja

esitysmuotoja, jotka jo entuudestaan ovat laajalti käytössä ja yleisesti hyväksytyjä. Kehityksen myötä poikkeavat vaihtoehdot tai oppositioon asettuvat esitykset tungetaan tieltä reuna-alueille.

Näiden keskittymistendenssien lisäksi nykyisiä yleisradiolaitoksia luonnehtii myös kontrollin *yhteenkietoutuminen*. Resurssien jakoa ja ohjelmapolitiikkaa koskeva määräysvalta on tiukasti johdotuntien ja ylijohdon käsissä, ja yleisön vaikutusvalta rajoittuu mahdollisuuteen esittää vaatimuksia välittömästi mielipidetiedusteluissa, kirjeitse ja henkilökohtaisten tuttavuuksien kautta ja välillisesti yleisen edun nimessä muodostettujen säätelyelimien kautta.²

Nämä rakennepiirteet - keskittetty tuotanto ja yhteenkietoutunut kontrolli - kuvaavat vallitsevan yleisradiotoiminnan peruspiirteitä. Mutta näiden puitteiden sisällä on merkittäviä eroja siinä, miten julkiset ja kaupalliset yhtiöt tulkitsevat suhteensa yleisöihin. Erot juontuvat sektorien erityisistä kehitysvaiheista, niiden erilaisesta sijoittumisesta kulttuuriseen ja poliittiseen järjestelmään sekä

siitä, millä tavalla niiden toimintaa tukevat keskeiset arvot ilmaisevat näitä eroja.

LAHETTAJAT JA VASTAANOTTAJAT: POPULISMIN JA HOLHOUKSEN VÄLILLÄ

Kaupallisen järjestelmän puolestapuhujat ovat oikeassa korostaessaan markkinoiden suurta merkitystä kulttuurituotannon vapauttamisessa poliittisten ja kulttuuristen eliittien ylivallasta.³ Ei ole esimerkiksi epäilystäkään, etteivätkö markkinasuhteet muodostaisi suojaverhoa hallitusten ja valtion viranomaisten sensuuri- ja manipulaatioyrityksiä vastaan. Tämä itsenäisyys ei tietenkään ole täydellistä, ja yleisradio-

toiminnan osalta sitä rajoittaa joka taholta tavallista suurempi määrä lakiin ja tapoihin perustuvia ehtoja. Kuitenkin itsenäisyyttä on, ja markkinoiden puolustajat ovat oikeassa väittäessään, että yleisradion suhteellisen riippumattomuuden varmistaminen poliittisesta kontrollista on niitä perusongelmia, joiden eteen jokainen julkisesti rahoitettu järjestelmä joutuu. He ovat myös oikeassa väittäessään, että kannattavuustavoite pakottaa kaupalliset yhtiöt ottamaan tarkan vaarin yleisön vaatimuksista. Vastoin karkeaa vasemmistokritiikkiä yrittäjät eivät luo 'väärää' tarpeita. Markkinat toimivat pikemminkin mukautumalla kuin pakotta-

malla. Markkinat valikoivat ja organisoivat aineksia alhaalta, ne eivät syötä materiaalia ylhäältä käsin. Itse asiassa ohjelmat voivat ohjata suuria yleisöjä vain kytkeytyessään aidolla tavalla kansan tietoisuuden autenttisiin piirteisiin. Tämä ei kuitenkaan merkitse, että ne heijastaisivat täydellisesti ja tarkasti kansan kiinnostuksia ja pyrkimyksiä. Päinvastoin, ohjelmatarjonnan ja yleisön tarpeiden väliset yhteydet ovat puutteellisia ja epätäydellisiä kahden tärkeimmän markkinamekanismin vaikutuksesta; ne ovat hintajärjestelmä ja riippuvuus mainostuloista.

Jos nykyiset kehityssuunnat jatkuvat, hintajärjestelmästä tulee se ensisijainen mekanismi, joka kytkee tarjonnan kysyntään 'uusien televisiotuotteiden', maksu-tv:n⁴, videon ja tekstitelevisiion piirissä. Teollisuuden kannattajien mukaan tämä laajentaisi merkittävästi yleisön valinnanvaraa, koska kuluttajat maksaisivat vain siitä, mitä haluavat saada. Ensimmäisen kerran kuluttajilla on nyt mahdollisuus "astua ulos tavallisen yleisradio-toiminnan homogenisoidusta massayleisöstä" ja muokata omiin erityistarpeisiinsa sovitettu katseluohjelma.

Tuloksena tästä, jatkaa tämä ajatussuunta, olemme näkevä "suuren siirtymän tuottajien itsevaltaasta kuluttajien itsevaltaan läntisissä demokratioissa".⁵ Ajatus on kiehtova, mutta se liukuu erään tärkeän ongelman yli. Tekemällä pääsyn 'uusien' televisiotuotteiden pariin riippuvaksi maksukyvyistä, hintajärjestelmä vahvistaa jo ennestään voimakkaita yhteyksiä taloudellisten ja kulttuuristen etuoikeuksien välillä

ja laajentaa entisestään informatiovarakkaiden ja -köyhien välistä kuilua. Tämä kuilu on jo laajentunut viime vuosina, kun syvenevä taloudellinen taantuma on tuottanut laajan puutteenalaisten luokan, joka elää virallisen köyhyysrajan tasossa tai alapuolella ja joka sen vuoksi ei kykene muuntamaan informaation ja viihteen todellisia tarpeitaan efektiiviseksi kysynnäksi. Hintajärjestelmä luo itseään ylläpitävän kehän, jossa vähäisen ostovoiman yleisöryhmien palvelu nähdään liian kalliiksi suhteessa odotettavissa oleviin tuottoihin. Jopa James Martin, 'vapaiden' informaatiomarkkinoiden aktiivisimpia puolestapuhujia, myöntää tämän logiikan. Kuten Martin toteaa, kun "markkinakilpailu tuottaa keksintöjä, joiden avulla muutamat yhteiskunnassa saavat loistavan palvelun, samalla etäiset ja vain kalliisti palveltavat osat yhteiskuntaa jäävät palveluita tai voivat hankkia palveluja vain erittäin korkeaan hintaan".⁶

Kaupallisessa yleisradiotoiminnassa eriarvoisen tarjonnan ongelma juontuu markkinoiden toisesta päämekanismista, joka on riippuvuus mainos-tuloista. Niin kuin kaupallisen lehdistön historia osoittaa, aina kun merkittävä osa tuotannosta rahoitetaan mainostuloilla, ilmaantuu yleensä kaksi tendenssiä.⁷ Ensinnäkin vähemmistöyleisöjä palvellaan parhaiten silloin, kun niillä on riittävästi yleistä ostovoimaa ollakseen potentiaalisten mainostajien kannalta kiinnostavia. Toisaalta, kuluttajaprofiililtaan suhteellisen kiinnostamattomia ryhmiä kuten vanhoja ja köyhiä palvellaan huonommin tai ei ollenkaan. Toiseksi, suurimmalle mahdolliselle

yleisölle tarkoitetun viestinnän päävirrassa havaitaan pyrkimys keskittyä aiheisiin, arvoihin ja mielikuviin, jotka jo ovat laajalti tuttuja ja hyväksyttäviä; näin yritetään olla vieraannuttamatta potentiaalisen yleisen yhtäkään lohkoa. Tämän tuloksena yleiset kiinnostukset pääsevät esille vain sekä valikoidusti että epätäydellisesti. Mutta kehittäksemme tätä ajatusta edelleen meidän on erotettava toisistaan *populaari* ja *populistinen*.

Yhteiskunnissa, joille luonteenomaisia ovat monimutkaiset jaot ja konfliktit, populaarikulttuuri sisältää väistämättä monia erillisiä ja usein vastakohtaisia virtauksia, jotka perustuvat erilaisiin etuihin ja pyrkimyksiin. *Populaari ohjelmatoiminta* yrittää esittää nämä eri virtaukset koko laajuudessaan ja monimutkaisuudessaan tavoitteena kannustaa ihmisiä suuntaamaan huomionsa omiin terveen järjen kategorioihinsa ja olettamuksiinsa. *Populistinen ohjelmatoiminta* sitävastoin suistaa merkittäviä konflikteja huomion piiristä taatakseen yleisön maksimoitumisen, ja se rakentuu ei-ristiriitaisille esityksille 'meistä' ja 'niistä': 'me' veron- ja vuokranmaksajat vastaan 'niitä' maan ja kaupungin hallinnon byrokraatteja; 'me' pitkämiehiset kuluttajat vastaan 'niitä' militantteja ammattiyhdistysihmisiä, jotka haluaa panna poikki tavaroitten ja palvelujen virran; 'me' Britannian kansa vastaan 'niitä' ulkomaalaisia ja kumouksellisia, jotka uhkaa meidän arvoja ja elämäntapaa. Esimerkiksi populistinen komedia rakentaa 'sille, mitä me kaikki tiedämme' naisista tai homoista tai mustista tai ulkomaalaisista. Se kauppaa

vallitsevia stereotyyppisiä. Populaari komedia pikemminkin heittää haasteen normaalimielikuvitukselle. Se ennemminkin kyselee kuin ihastelee vallitsevia stereotyyppisiä, ja se yrittää avata yleisölle vaihtoehtoisia tapoja ymmärtää tilanteensa ja suhteensa muihin ryhmiin. Populistiset esitykset eivät kuitenkaan ole epätoisia. Niillä on lähtökohtansa yleisen tietoisuuden todellisissa virtauksissa: seksismissä, rasismissa, muukalaisvihassa, poliittikoihin kohdistuvassa epäluottamuksessa. Ja ne puhuttelevat todellisia tarpeita: viihteen, ajankulun ja spektaakkelin tarpeita. Mutta jo silmäys kulttuurin lievealueille osoittaa, *etteivät ne esitä tyhjentyvästi* kulttuurin piirissä olemassa olevia virtauksia tai niiden synnyttämiä vaatimuksia.

Mikä hyvänsä järjestelmä, joka lähtee heijastamaan populaarikulttuuria, sisältää väistämättä mutkikkaan sekoituksen populaareja ja populistisia elementtejä. Taloudellisen dynamiikkansa vuoksi kaupallisessa järjestelmässä kuitenkin on sisäänrakennettu populistinen vinouma. Niinpä kaikkien ohjelmatoiminnan monipuolisuuden edistämispyrkimyksiensä täytyykin korjata tätä epätasapainoa ja etsiä keinoja esittää kulttuurin populaareja virtauksia uskollisemmin ja täydellisemmin.

Markkinaallogiikka ei kuitenkaan toimi häiriöttä kaupallisessa yleisradiotoiminnassa, sillä - kuten totesin edellä - yhtiöihin kohdistuu tavallista ankarampi sääntely. Tämä vaikuttaa sekä negatiivisesti estämällä niitä rikkomasta toimilupien ehtoja että positiivisesti varmentamalla vähemmistöintressien ja -näkökoh-

tien esillepääsyn ainakin jossakin määrin. Jälkimmäiseen pyrkinessään sääntelyelimet nojautuvat siihen palvelueetokseen, johon julkinen (public) yleisradiotoiminta tukeutuu.

Historiallisesti julkinen yleisradio kuuluu julkisrahoitteiseen sektoriin yhdessä koululaitoksen ja sellaisten kulttuuri-instituutioiden ohella kuin kirjastot, museot, galleriat, orkesterit ja teatterit. Toisin kuin markkinajärjestelmälle julkiselle sektorille ei ole ensisijaista antaa ihmisille, mitä nämä *haluavat*, kun halua mitataan kysynnällä ja arvostusindekseillä. Se pyrkii pikemminkin tuottamaan saataville aineistoa, jota ihmiset *tarvitsevat* voidakseen elää hyvin informoitua ja tyydyttävää elämää. Matthew Arnoldin kuuluisin sanoin vuodelta 1869 kulttuuripolitiikka "ei voi ohjautua karkean ymmärryksen toiveiden mukaan, niiden mittapuiden mukaan, joilla se itseään arvioi", vaan sen tavoitteena on "aina pyrkiä lähemmäksi sitä, mikä on todella kaunista, viehkeää ja miellyttävää ja saada karkeakin mieli pitämään siitä".⁸ Valitettavasti vain ratkaisevan tärkeä määritelmä siitä, mikä on kulttuurisesti arvokasta, ei ole niin selvä asia kuin Arnold oletti. Päinvastoin, julkisen kulttuuritoiminnan piiri on ollut eri poliittisten ja kulttuuristen eliittien tarjoilemien kilpailevien määritelmien ankaran ja jatkuvan taistelun tanner.

Yhtäältä on ollut niitä, jotka Arnoldin tavoin ovat samastaneet 'arvokkaan' kulttuurin ylimalkaan läntisen taiteen ja kirjallisuuden 'suuriin traditioihin' ja joille brittiläisestä esimerkistä käy erityisesti "Kansallinen Perintö".

Tämä määritelmä tukeutuu siihen olettamukseen, että intellektuaalisten ja taloudellisten eliittien nauttimat kulttuurimuodot antavat yhteiskunnallisten ja esteettisten arvojen yleispätevän mittapuun. Tämä kuvitelma erityisintresseistä yleisintresseinä sai avoimesti poliittisen muodon ajatuksessa 'Kansallisesta Edusta'. Kuitenkin Arnoldin päivistä lähtien avant-garden taiteelliset ja poliittiset ryhmittymät, joiden lähtökohtana oli välirikko vakiintuneisiin ilmaisumuotoihin ja niitä tukeviin olettamuksiin, ovat pyrkineet ankarasti kiistämään nämä määritelmät.⁹ Kun taiteellinen siipi on pyrkinyt luomaan kulttuurimuotoja, jotka pystyisivät samaan otteen 'modernin' kokemuksen mutkikkuudesta, on poliittista siipeä askarruttanut vallitsevan järjestyksen kritiikki ja yleisöjen mobilisointi radikaalin muutoksen puolesta. Tämän tuloksena muodostuneet kulttuurikäytännön traditionaalisten, modernististen ja radikaalien käsitysten väliset ristiriidat vaikuttavat alituisen julkisten laitosten, myös yleisradiolaitosten sisällä; hallitsevan virtauksen asema on vaihdellut niiden kesken sen mukaan, miten niiden sisäiset voimasuhteet ovat vaihdelleet ja miten taloudelliset ja poliittiset paineet ovat niihin vaikuttaneet. Huolimatta välillään olevista eroista kaikille kolmelle käsityskannalle on kuitenkin yhteistä holhoava (paternalistinen) perusasenne yleisöihin. Kukin niistä katsoo, että taiteilijoilla, intellektuelleilla ja tiedonvälittäjillä on etuoikeutena hallussaan tietoja ja näkemyksiä, joita useimmilla ihmisillä ei ole, mutta joita he tarvitsevat elääkseen täyt-

tä ja tyydyttävää elämää. Niinpä kun markkinoiden populistinen eetos ylistää kuluttajan oikeutta määrätä tarjonnasta (vaikkakin rajoitetusti), luovuttaa paternalismi tuottajalle vallan määrittelyä, mitkä ovat yleisön todelliset edut, ja määrätä, miten näitä etuja palvellaan.

Rajoituksistaan huolimatta pyrkimys jakaa kansalle tietoa on tärkeä markkinajärjestelmän vastapaino, kun se soveltaa kulttuurihyödykkeiden jakeluun kriteerejä, jotka kannattavuuden sijasta korostavat vastaanottajien oikeuksia näihin hyödykkeisiin. Kun markkinajärjestelmä esittää kulttuurin tajunnan valintamyymälänä jossa kysyntä muuntuu tavaravaliokimaksi yksilöiden ostojen tai ostovoiman kautta, näkee julkinen sektori sen julkiseksi resurssiksi, yleishyödylliseksi laitokseksi koulun ja terveydenhuollon tapaan ja yrittää luoda jokaiselle *oikeutena* mahdollisuuden maksimaaliseen kulttuuritarjontaan maksukyvyistä riippumatta. Tämän tuloksena julkinen sektori pyrkii josakin määrin avaamaan tietä sellaisille informaatiolle ja ilmaissuodoille, joita markkinajärjestelmä joko hylkisi kannattamattomina tai jotka se kanavoisi varakaammille yleisöryhmille. Molemmat julkisen sektorin käyttämät kriteerit (kulttuuriset oikeudet, maksimaalinen tarjonta) ovat olennaisia nykyistä laajemmalle monipuolisuuden käsitteelle. Samanlaisesti holhouseetos kuitenkin koko ajan rajoittaa niiden täyttä toteuttamista pitämällä tarkasti huolta, että kiertoon pääsee vain sellainen materiaali, jonka kulttuurin yleisesti tunnustetut valvojat ja tuottajat ovat todenneet 'soveliaaksi yleiseen käyttöön'.

Haluan väittää, että lisätäksemme ohjelmatuotannon monipuolisuutta meidän on päästävä sekä julkisen sektorin holhousasenteen että markkinoiden populismin tuolle puolen ja kehitettävän sellaisia tuotannon ja kulutuksen uusia suhteita, jotka päästävät täydellisemmin esille sosiaalisen ja kulttuurisen elämän niiden koko laajuudessa.

YLEISRADIOLAITOKSIIN KOHDISTUU PAINeita

Yleisradiolaitoksiin on viime vuosina kohdistunut kasvavaa painetta; tämän on aiheuttanut taloudellinen taantuma ja politiikan lisääntyvä epävakaisuus. Tuotantokustannusten riistäytyminen on johtanut julkisissa yleisradiolaitoksissa finanssikriisiin, kun tulot eivät enää ole riittäneet ylläpitämään kasvun vuosina saavutettua tuotantotasoa, merkittävästä laajentumisesta puhumattaakaan. Tämä on korostanut markkinajärjestelmän merkitystä kahdella tavalla. Ensinnäkin se on helpottanut kaupallisten kriteerien tunkeutumista julkiselle sektorille ja horjuttanut ohjelmatoiminnan tasapainoa populististen muotojen hyväksi.¹⁰ Ja toiseksi se on merkinnyt, että julkiset aloitteet ovat yleensä olleet aliedustettuina 'televisioteollisuuden uusilla aloilla'.

Näihin taloudellisiin paineisiin on liittynyt politiikan voimistuva epävakaisuus ja pirstoutuminen, kun pääpuolueiden ja niiden yhteiskunnallisten perustojen väliset yhteydet ovat höllentyneet ja uusia ryhmittymiä on muodostunut ekologisen, ydinvoiman vastaisen ja naisten liikkeen ympärille, rodullisten ja alueellisten vähem-

mistöjen taistelussa sekä radikaalin oikeiston ja ääri vasemmiston edustaman politiikan pohjalle. Vakiintuneen poliittisen järjestelmän hapertuminen on nostanut yleisradiolaisiin kohdistuvia paineita kahdella tavalla. Se on hokutellut hallituksia ja viranomaisia kehittämään yhä laajempaa ohjelmatoimintaan kohdistuvaa painostusta etujensa suojelemiseksi ja legitimiisyytensä tukemiseksi kasvavaa kritiikkiä ja hyökkäyksiä vastaan. Samanaikaisesti se on tuottanut voimistuvia paineita alhaaltapäin ryhmistä, jotka katsovat etujensa ja tavoitteidensa pääsevän kehnosti esille nykyisessä yleisradiojärjestelmässä. Kolme liikettä on erityisen tärkeitä tarkastelullemme: (1) vaatimus laajemmasta hajakeskityksestä, (2) vaatimus vähemmistöille tarkoitetun tuotannon lisäämisestä ja (3) vaatimus laajemmasta osallistumisesta ja mahdollisuudesta käyttää joukkotiedotusjärjestelmiä. Kukin niistä herättää tärkeitä kysymyksiä ohjelmatuotannon ja yleisön tarpeiden välisistä suhteista ja osoittaa muutoksen strategioissa olevia ratkaisemattomia ongelmia.

HAASTE KESKUKSELLE

Noin kymmenenä viime vuotena on voitu todeta yhtäältä hyökkäys yleisradiotoiminnan keskitystä vastaan ja toisaalta paikallisten tuotantomahdollisuuksien merkittävä laajeneminen. Toistaiseksi muutos on ollut selvin ääniradiossa paikallis-, yhteisö- ja 'vapaa'-radioineen, mutta uusista teknologioista innostuneet ennustavat samanlaista paikallistelevision räjähdysmäistä kasvua ja viittaavat esimakuna lukuisiin kaa-

pelikokeiluihin. Ikävä kyllä desentralisoinnin kannattajat ovat olleet taipuvaisia unohtamaan eräitä tärkeitä ongelmia käyttäessään termejä 'paikallis-' ja 'yhteisö-' hyvin yleisluontoisina kategorioina.

Eräiden tarkastelijoiden perusfilosofiana on 'pieni on kaunis-ta', ja tämä asettaa paikallisen ja keskitetyn tuotannon toistensa vaihtoehtoiksi ja näkee edellisen yksioikoisen myönteisessä valossa. Tämä on liiallinen yksinkertaistus. Jotkin paikalliset asiat kiinnostavat vain puhtaasti paikallisesti, ja ne on parhaiten hoidettavissa paikallisella tasolla. Mutta on paikallisyhteisöjä koskevia erityisiä asioita, jotka on asetettava laajempaan perspektiiviin ja joita pystyvät parhaiten käsittelemään keskitetyt yleisradiolaitokset suurine tuotantoresursseineen.

Kun näitä kysymyksiä tarkastellaan, on varottava sekoittamasta yhteisöä yhteisöllisyyteen ja olettamasta, että ihmisten asuminen jollakin tietyllä paikkakunnalla luonnollisesti tuottaa heille yhteiset ja yhteisiksi käsitetyt edut. Paikkakunnat eivät ole neutraaleja tiloja, joista normaalit yhteiskunnalliset vastakohtat olisivat hävinneet kansalaistunnon ruusuisen paisteen voimasta. Paikallistasolla vallitsevat kaikki ne konfliktit, jotka ovat luonteenomaisia yhteiskunnalle kokonaisuudessaankin. Niinpä paikallisella radio- ja televisiotoiminnalla on edessään sama peruspulma kuin kansallisellakin ohjelmatoiminnalla; miten löytää keinoja esittää yhteiskunnallisten ja kulttuuristen erojen ja vastakohtaisuuksien koko kirjo.

VÄHEMMISTÖN OHJELMAT

Eräs viimeaikoina laajalti keskusteltu ratkaisu tähän ongelmaan on lisätä vähemmistöille omistettujen ohjelmien määrää. Mutta jälleen kerran argumentit ovat kärsineet määritelmien sekaannuksesta. Termillä 'vähemmistö' viitataan useimmin lukumääräisesti pieniin yleisönosiin, joilla on esimerkiksi oopperan kaltaisia erityiskiinnostuksia. Mutta sitä käytetään myös kuvaamaan ryhmiä, jotka ovat sekä kulttuurisesti ja poliittisesti marginaalisia että lukumääräisesti vähemmistössä. *London Weekend Televisionin* Vähemmistöohjelmien yksikön päätehtäviä on tuottaa ohjelmia rodullisille vähemmistöille. Mutta siinä missä oopperan rakastajat määritellään juuri yhteisen kiinnostuksensa avulla, ovat rodullisten vähemmistöjen intressit laiveampia ja niitä leimaavat jaot ja konfliktit. Pohtiessamme siis vähemmistöohjelmia meillä on edessämme kaksi ongelmaa yhden asemesta. Yhtäältä on se suhteellisen selkeä kysymys, miten huolehtia vähemmistöistä, joiden kiinnostus kohdistuu helposti määriteltävällä ja rajattavalla tavalla esimerkiksi oopperaan tai golfiin peluuseen. Toisaalta on se paljon ongelmallisempi kysymys, miten parhaiten voitaisiin palvella intresseiltään jakautuneita marginaaliryhmiä. Tavallinen ratkaisu on tuottaa niille osoitettuja ohjelmapalasia, useimmin parhaan katselujan ulkopuolella.

Vaikka viimeksi mainitussa onkin kehittelykelpoisia aineksia, käytännöllä on seuraamuksia, joita kaikki sen puolestapuhujat eivät ole huomanneet. Uusintamalla esimerkiksi rodullisten vähemmis-

töjen sosiaalisesti marginaalisen aseman itse ohjelmarakenteessa käytäntö vahvistaa edelleen vähemmistöjen marginaalisuutta ja tukee huomaamatta sitä hallitsevaa näkemystä, että Britannia on valkoinen yhteiskunta, reunamillaan joitakin siirtolaistyöläisten suljettuja yhteisöjä, eikä suinkaan pysyvästi monikulttuurinen yhteiskunta. Ongelmallisempi vaihtoehto on etsiä keinoja sisällyttää rodullisten vähemmistöjen edut ja pyrkimykset ohjelmatoiminnan päävuohon niin, että se heijastaisi yhteiskunnan sisäisten sosiaalisten ja kulttuuristen erojen koko leveyttä ja auttaisi kohtaamaan niiden synnyttämät ristiriidat. Mutta tavoiteltiinpa sitten kumpaa ratkaisua hyvänsä on silti jäljellä ongelma, kenelle tuotannon kontrolli kuuluu, ja juuri tämä kysymys on ytimenä vaadittaessa laajempia osallistumisia ja käyttömahdollisuuksia.

YLEISÖ TUOTTAJANA: PÄÄSY TIEDOTUSVÄLINEISIIN JA OSALLISTUMINEN

Viime vuosikymmenen aikana monet sosiaaliset ja poliittiset ryhmät ovat suhtautuneet aina vain kriittisemmin siihen tapaan, millä niiden elämää ja intressejä kuvataan televisiossa; ryhmät ovat asettaneet kyseenalaiseksi ohjelmatoiminnan kontrollin keskityksen. Sen asemesta, että ammattijournalistit tekisivät ohjelmia niistä tai niille, ne haluavat tehdä ohjelmia itse ja puhua yleisöille suoraan. Yleisradiolaiset ovat vastanneet näihin vaatimuksiin lähinnä kahdella tavalla. Ensimmäinen ja ylivoimaisesti yleisin reaktio on ollut lisätä ohjelmia, jotka mahdollistavat yleisön osallistumisen, mutta säilyttävät kontrollin am-

mattituottajien käsissä, puhelin-toivekonsertti klassisena esimerkkinä. Toinen, radikaalimpi ratkaisu on ollut tarjota yleisöryhmille mahdollisuus tuottaa itse ohjelmia. Ammattihenkilökunta antaa apua ja neuvoja, mutta ryhmät itse päättävät, mitä ohjelma sisältää ja miten se esitetään. 'Omatoimintaisen' vaihtoehdon kannattajat väittävät, osittain oikeutetusti, että tämä merkitsee huomattavaa ohjelmatuotannon monipuolistumista. Samalla kuitenkin on jo selvää, että vaihtoehtoon sisältyy monia tärkeitä ja toistaiseksi ratkaisemattomia ongelmia.

Ensinnäkin - ja tämä on tärkeintä - 'omatoimintaiseen' vaihtoehtoon sisältyy ongelma siitä, kenellä tulisi olla pääsy tiedotusvälineisiin ja miten päättää kilpailevien vaatimusten kesken. Yksinkertaisin ratkaisu olisi toimia 'ensinnä ennättäneitä palveluaan ensimmäiseksi' -periaatteella. Periaate ei kuitenkaan ole niin tasa-arvoinen kuin ensi silmäyksellä voi näyttää, koska se suosii ryhmiä, jotka jo ovat hyvin organisoituja ja selkeärakenteisia (kuten uskonnolliset ja poliittiset organisaatiot ja keskiluokan painostusryhmät) ja joilla jo on melkoinen pääsy olemassa oleviin kommunikaatiokanaviin. Tämän ongelman edessä omatoimintaisen ohjelmatuotannon kannattajat ovat päätyneet kahteen ehdotukseen: (1) annetaan etusija niiden ryhmien hakemuksille, joita nykyiset kommunikaatiokanavat palvelevat kaikkein huonoimmin¹¹ ja (2) käynnistetään koulutustyöryhmiä antamaan epäedullisessa asemassa oleville ryhmille taitoja ja itseluottamusta käyttäen hyväkseen tarjolla olevia ohjelmatuotantomahdollisuuksia.¹² Mutta jär-

jestettiinpä omaehtoinen tuotanto miten hyvänsä, on jäljellä kuitenkin ongelma, miten sovittaa yleisöryhmien vaatimukset yhteen ammattituottajahenkilöstön etujen kanssa. Ammattiyhdistysliikkeen kasvua luovien ja teknisten ammattien piirissä on leimannut pitkä taistelu säännöttömän työn pahimpien haittojen minimoimiseksi varmistamalla tietyt minimipalkkatasot ja -työolot. Kun asiaa tarkastellaan tästä perspektiivistä (joka monet televisioteollisuuden työntekijät ovat omaksuneet), vaatimukset omaehtoisuuden lisäämistä voivat näyttää vaatimuksilta lisätä jälleen työn säännöttömyyttä. Niinpä tulevan toimintalinjan on etsittävä huolellisesti keinoja, joilla tasapainottaa yhtäältä television ammattiliittojen vaatimukset, toisaalta kuluttajien vaatimukset laajemmasta osallistumisesta ohjelmatuotantoon.

Toistaiseksi yleisradiolaitoksille esitetyt haasteet ovat siis johtaneet useampiin ongelmiin kuin ratkaisuihin. Niin kuin alussa kuitenkin esitin, tarkastellessamme tässä kysymykseen tulevia asioita meidän on edettävä tavanmukaista yleisradiotoimintaa pitemmälle pohtimaan 'uusien televisioteollisuuden alojen' esittämiä haasteita ja mahdollisuuksia.

'TELEVISIOTEOLLISUUDEN UUDET ULOTTUVUUDET'

Keskityn tässä video-, tekstitelevisio- ja valokaapelitekniikoiden tuottamiin haasteisiin. Nämä teknologiathan tarjoavat kotivastaanottimiin valikoiman ohjelmatuotantoa, jota ei välitetä yleisradion tapaan. Monet tarkkailijat suhtautuvat näihin kehitystendensseihin rajattoman optimis-

tisesti ja ennustavat uutta aikakautta, jolloin ohjelmatarjonta monipuolistuu voimakkaasti ja kuluttajilla on aiempaa paljon enemmän valinnanvaraa ja osallistumismahdollisuuksia. Vaikka ennusteet voivat hyvinkin toteutua, riippuu niiden hallitsevan muunnelman hyväksyminen siitä, mitä 'monipuolisuudella', 'valinnalla' ja 'osallistumisella' tarkoitetaan.

Kaiken television ohjelmapoliitiikan ensimmäisenä tavoitteena tulisi olla tarjonnan monipuolisuuden maksimointi varmistamalla, että ohjelmatoiminta ilmaisee näkemysten, mielipiteiden ja ilmaisumuotojen niin täydellisen kirjjon kuin käytännössä on mahdollista tai että se antaa sille ainakin foorumin. Mutta *monipuolisuus ei ole monenkertaisuutta*. On mahdollista lisätä huomasti kanavien ja kierrossa olevien hyödykkeiden lukumäärää lisäämättä merkittävästi monipuolisuutta. Enemmän ei välttämättä merkitse erilaista. Se voi tarkoittaa myös enempiä samaa tai samaa jaettuna eri tavoin. Kysymys monipuolisuudesta liittyy puolestaan yleisön valintavaihtoehtojen ongelmaan.

Anthony Smith kuvasi äskettäin uusia televisioperustaisia informaatioteollisuuden aloja 'seinäntömäksi Alexandriaksi'. Samoin kuin Alexandrian suuri kirjasto sisälsi (länsimaisesta näkökulmasta) muinaisen maailman kaiken tiedon, samoin Smithin mielestä uudet vuorovaikutuksen mahdollistavat teknologiat tarjoavat "yhtenäisen, mutta universaalisesti käyttökelpoisen" tunnetun informaation varaston.¹³ "Tuottamalla informaatiota saataville kaikissa muodoissa halvalla ja mukavasti", jatkaa tämä ajatussuunta, "voi kaapeloitu yhteiskunta varmistaa

kulttuurisen vapauden".¹⁴ Niin kuin kuitenkin olen osoittanut, hintajärjestelmän kautta toteutuva sääntely merkitsee, ettei tehokas käyttö muodostu universaaliksi tai edes kovin halvaksi. Perusvälineistön ostamisen tai vuokraamisen lisäksi kuluttajat maksavat kustakin käyttämästään informaatiopalasesta, ja tekstitelevisiojärjestelmässä heillä pitää olla myös puhelin, joka viimeaikaisesta leviämisenestäänkin huolimatta on yhä epätasaisesti jakautunut resurssi. Niinpä, kuten aikaisemmin totesin, samalla kun varakkaampien yleisöryhmien valinnanmahdollisuuksia laajennetaan, varattomammille avoimet vaihtoehdot jäävät suhteellisen rajoitetuiksi ja voivatpa supistuakin.

On kysyttävä myös osallistumisen laajenemista koskevien väitteiden paikkansapitävyyttä. Jollakin tasolla uudet vuorovaikutukselliset teknologiat ilmeisesti todella lisäävät yleisön mahdollisuuksia olla mukana. Napista painamalla ihmiset voivat tehdä tilauksia juuri mainoksissa näkemistään tavaroista, he voivat äänestää viihdeohjelmien kilpailujen suorituksista ja he voivat ottaa osaa "paina nappia" -mielipidetiedusteluihin. Mutta nämä ovat ehkä hiukan ahtaita osallistumiskäsityksiä. Niissä yleisöt nähdään vain kotitalouksien kuluttajien ominaisuudessa, ja niille osallistuminen on yhtä kuin yksilöllisen preferenssin ilmaiseminen. Ne ylistävät kokemuksen ja tiedon privatisoitumista vastakohtanaan osallistuminen kollektiiviseen toimintaan ja oppimiseen. Lisäksi ne rajoittavat mukanaolon valinnaksi niiden vaihtoehtojen kesken, jotka annetaan kommunikaation käynnistäneiden organisaatioiden

puolelta. Ne eivät salli sitä mahdollisuutta, että myös kuluttajista tulisi tuottajia. Päinvastoin, niin kuin Tony Smith on huomauttanut, kun yleisölle jää "yhä yksinomaisemmin informaation valinnan tehtävä", jää päätösvalta siitä, mitä tietoa tarjotaan ja miten se esitetään, "niiden instituutioiden piiriin, jotka kontrolloivat tiedon välityksen ja hankinnan järjestelmiä".¹⁵

Löydämme siis 'televisioteollisuuden uusista ulottuvuuksista' saman perusongelman kuin tavanomaisesta yleisradiotoiminnasta; miten laventaa ohjelmatarjonnan monipuolisuutta ja maksimoida tehokas valintamahdollisuus kaikille yleisönsille. Mielestäni sekatalousjärjestelmien yleisissä puitteissa näihin tavoitteisiin päästään parhaiten huolehtimalla, että sekä 'vanhan' että 'uuden' televisioteollisuuden piirissä on huomattava ei-markkinapohjainen sektori. On kuitenkin painokkaasti huomautettava, että tässä *ei* ole kysymys vain olemassa olevien julkisten organisaatioiden ja niiden hallitsevien eetoksien ulottamisesta entistä laajemmalle. Pikkemminkin olisi kehitettävä "julkisten palvelujen uusi määritelmä, joka kytkisi yhteen vanhat ja uudet teknologiat, kansallisen ja paikallisen ulottuvuuden" sekä ammattikäytännön ja omaehtoisen ohjelmatoiminnan.¹⁶ Millaiseen muotoon sellainen määritelmä pukeutuisi ja miten sitä sovellettaisiin käytäntöön, ovat kysymyksiä, jotka vaativat huolellista keskustelua; mutta alustavana panoksena luonnostelen tarkasteluni lopuksi käsitykseni siitä, mitkä ovat perusehdot monipuolisuuden ja valinnanvaran laajentamiseksi julkisessa palvelujärjestelmässä.

Ne ovat: asianmukaisen *rahoitus-tason* takaaminen; julkisen television *suhteellisen riippumattomuuden* varmistaminen hallituksen ja viranomaisten asioihinpuuttumista vastaan; sen *vastuullisuuden* vahvistaminen kuluttajiin ja luoviin työntekijöihin päin; ja sen varmistaminen, että ammattituottajien yhteisön ulkopuolisilla ryhmillä on tuotantovälineiden *käyttömahdollisuus*.

REFORMIN YLEISLINJOJA

Yksinkertaisimpia tapoja julkisen television rahoittamiseksi on velottaa katsojilta vuosittainen lupamaksu oikeudesta ottaa vastaan lähetyksiä kullakin hallussaan olevalla vastaanottimella. Brittien kokemuksen mukaan järjestelmä on kuitenkin kaikkea muuta kuin tyydyttävä sekä tuottajien että kuluttajien kannalta. Sen vuoksi olisi mielestäni paikallaan harkita keinoja rahoittaa julkinen televisio yleisistä verovaroista.¹⁷ Tästä avautuisi kaksi tulojen peruslähdettä: tavallisten veronmaksajien maksamien suorien ja epäsuorien verojen kertymä sekä televisioteollisuuden 'vanhoilla' ja 'uusilla' aloilla toimivien yritysten maksamista veroista suoritettavat mahdolliset erityismaksut. On kuitenkin muistettava, että kun julkisen television perustuki saadaan valtion kukkarosta, nousee samalla väistämättä esiin suhteellisen itsenäisyyden ongelma.

Sen jälkeen, kun on päätetty julkisiin televisiopalveluihin sijoitettavan rahasumman suuruudesta, on seuraavana tehtävänä päättää summan jakamisesta asianosaisten eri organisaatioiden ja toimintasektorien kesken. Ja tällä

tasolla olisi mielestäni olennais-
ta voimistaa *riittävien välimatko-*
jen periaatetta, jolloin näistä
päätöksistä olisivat vastuullisia
elimet, jotka ovat selvästi eros-
sa valtion tärkeimmistä virastois-
ta, istuvasta hallituksesta ja
poliittisista pääpuolueista. Riit-
tävien välimatkojen periaate on
kuitenkin vain yksi välttämätön
ehto suhteelliselle autonomialle.
Toinen ehto on vastuullisuus, ja
tässä suhteessa brittiläiset esi-
merkkitapaukset käyvät hyvin huo-
nosti ihanteesta.

Vastuullisuus edellyttää "*oi-*
keutta tietää ja valtaa muut-
taa."¹⁸ Oikeus tietää merkitsee,
että yleisöllä pitäisi olla taat-
tu mahdollisuus kaikkeen siihen
informaatioon, jonka nojalla pää-
töksiä tehdään, ja että niin pit-
källe kuin mahdollista asianomais-
ten neuvostojen kokoukset olisi-
vat yleisölle avoimia joko
suoraan tai ainakin kokousselos-
tuksien välityksellä. Päätöksen-
tekoprosessin avaaminen tällä ta-
voin yleiselle tarkastelulle on
ensimmäinen askel laajempaa vas-
tuullisuutta kohti. Toinen askel
olisi kehittää kanavia, joiden
kautta kansalaisten on mahdollis-
ta esittää vaatimuksiaan ja tyy-
tymättömyyttään ja yrittää muut-
taa toimintalinjaa etujensa mu-
kaiseksi. Eräs tapa täyttää tämä
ehto olisi muuttaa nykyinen neu-
vostojen nimitysmenettely vaali-
menettelyksi, jossa neuvostojen
jäsenet valittaisiin julkisen te-
levision kannalta keskeisimpiä
eturyhmiä edustavissa vaalikolle-
gioissa. Mutta vaikka tämä merkit-
sisiikin yleistä resurssien jaka-
mista ja toimintalinjan määräämis-
tä koskevan vastuullisuuden laaje-
nemista julkisten televisiopalve-
lujen piirissä, se jättää avoimek-

si kysymyksen, kenelle kuuluu var-
sinaisen ohjelmatuotantoprosessin
kontrolli. Ja tässä palaamme ky-
symykseen osallistumisesta.

Mielestäni eräs merkittävä kei-
no laventaa televisiojärjestelmäs-
sä edustettujen näkökulmien pii-
riä on lisätä yleisölohkojen mah-
dollisuuksia tuottaa omia ohjel-
miaan, joissa ne voivat esittää
oman kantansa omalla tavallaan,
kuitenkin ottaen huomioon norma-
alit lakiin perustuvat määräykset
säädetyttömydestä, kiihotuksesta
rotuvihaan ja niin edelleen. Val-
litut neuvostot osoittaisivat tälle
tuotannolle määrätyn osuuden lä-
hetysajasta ja resursseista, lä-
hetysten muun osan muodostuessa
riippumattomien tuottajien ja jul-
kisten televisiopalveluorganisaati-
oiden henkilökunnan tuotannosta.

Mutta sen lisäksi, että omaeh-
toisen tuotannon laajeneminen ai-
heuttaa ongelmia resurssien jaos-
sa, siihen liittyy esitystyylillä
ja ammatillisia normeja koskevia
tärkeitä kysymyksiä. Ennen kaik-
kea sen kaltainen omaehtoinen tuo-
tanta, jota olen tässä luonnostel-
lut, edellyttää, että luovumme
puolueettomuuden ja tasapuolisuus-
den vakiintuneista säännöistä *kom-*
pensoiivan puolueellisuuden käsit-
teen hyväksi. Sen asemesta, että
yleisradion tuottajat yrittäisi-
vät päästä mielipiteiden tasapai-
noon yhden ainoan ohjelman tai
ohjelmasarjan puitteissa, jokai-
nen produktio lähtisi määrätystä
ja ilmoitetusta näkökannasta ja
järjestelmä *kokonaisuutena* pyrki-
si tarjoamaan niin laajan näkö-
kantojen ja esitystyyliden kirjon
kuin mahdollista. Tämä kehitys
merkitsisi siirtymistä populistis-
esta populaariin ohjelmatoimin-
taan, liikettä pois yksimielisyy-
den keskiviivan etsinnästä kohti

merkittävien erojen ja vastakoh-
taisuuksien etsintää.

TELEVISIOPOLITIIKKA JA KULTTUURI- POLITIIKKA

Olen väittänyt, että vahva julkinen sektori on olennainen vastapaino markkinajärjestelmän epävakaisuudelle. Niin kuin monet tarkkailijat ovat esimerkkinä huomautaneet, eräs syy siihen, miksi brittiläinen kaupallinen televisio on niin hyvä kuin se on, liittyy kaupallisen television syntyyn BBC:n varjossa ja siihen, että sillä on palveluksessaan julkisen palvelun eetoksen elähdyttämiä ohjelmantekijöitä.¹⁹ Toisaalta ei ole epäilystäkään, etteikö varhaisen kaupallisen television voimakas populistinen pyrkimys olisi hyödyntänyt niitä yleisön viihteen ja draaman tarpeita, joista BBC:n holhoava asenne ei ollut pitänyt kovin hyvää huolta. Tuloksena ollut kilpailu yleisöjen maksimoimiseksi on kuitenkin, kannustaan kumpaakin sektoria vastaamaan toistensa haasteisiin aina samalla mitalla, vähentänyt sitä monipuolisuuspotentiaalia, joka kaksoisjärjestelmään sisältyy. Niinpä samalla kun haluan painokkaasti puolustaa julkisen sektorin laajentamista kaksoistelevisiojärjestelmän yleispuitteiden *sisällä*, pyytäisin harkitsemaan, eikö monipuolisuuden päämäärää palvelisi parhaiten, että sektorit nähdään pikemmin *toisiaan täydentäviksi* kuin *kilpailuviksi*.

Sitäpaitsi ei ehkä kannata kuvitella, että tulevaisuuden televioteollisuus voi ja että sen pitää tehdä kaikkea. Parempi on tutkia niin sen rajoituksia kuin sen mahdollisuuksiakin ja tarkastella huolellisesti sen suhteita

kulttuuriteollisuuden muihin aloihin. Mikä osa on esimerkiksi radiolla tulevaisuuden julkisessa yleisradiopalvelussa? Mitä osaa voivat elokuva ja julkaisuteollisuuden alat esittää televiokeskeisen informaation ja viihteen aikakaudelle?

Ja lopulta meidän on pohdittava televiopolitiikkaa yleisen kulttuuripolitiikan osana. Tällä hetkellä esimerkiksi käytetään huomattavia summia valtion rahaa näyttelyihin, konsertteihin ja teatteriesityksiin, joita vain suhteellisen harvat ihmiset näkevät. Pitäisikö nykyistä suurempi osa näihin taiteellisiin toimintoihin uhratuista rahoista käytetään niiden videotaltiointiin? Jos niin meneteltäisiin, miten tallenteet saataisiin yleiseen käyttöön? Olisiko mielekästä käyttää yleisiä kirjastoja jakeluverkkona, niin että ihmiset voisivat lainata nauhoja samalla tavalla kuin he nyt lainaavat kirjoja (jolloin tekijöille maksettaisiin nykyisen yleisiä lainastoja koskevan lain periaatteen mukaisesti)? Ja pitäisikö kirjastojen tarjota käytettäväksi myös julkisia katseluvälineitä niille, joilla ei omia laitteita ole, samalla tavoin kuin nyt on olemassa yleisiä lukusaleja?

LOPUKSI

Tämä kirjoitus on halunnut ensi sijassa herättää kysymyksiä ja ehdotuksia keskustelun aineksi. Kaikki herätetyt ajatukset ovat kiistanalaisia ja niiden kaikkien mielekkyys ja toivottavuus tarvitsevat huolellista pohdintaa. Jos emme kuitenkaan kykene tutkimaan nyt esille pyrkiviä mahdollisuuksia ja keskustelemaan täydessä laajuudessa niiden käytännöllisi-

sistä seuraamuksista, menetämme vähitellen kykymme kuvitella nykyisten järjestelyjen vaihtoehtoja muutoin kuin utooppisessa valossa, ja parhaatkaan unelmat eivät koskaan voi antaa yhteiskuntapolitiikalle adekvaattia perustusta.

(Englanninkielisestä alkutekstistä "Television programming, audience needs and the new technologies" tekijän kanssa sovitulla tavalla lyhentäen suomentanut Kauko Pietilä.)

VIITTEET

¹Graham Murdockin artikkeli tutkii lähinnä Iso-Britannian televisio-oloja, jotka osittain ovat erilaisia, osittain taas verraten samanlaisia kuin suomalaiset televisio-olot. - Suom. huom.

²Molemmat mahdollisuudet ovat meillä Suomessaakin; yleistä etua edustavina säätelyeliminä toimivat meillä parlamentaariset ohjelmaneuvostot. - Suom. huom.

³Tämä argumentti on esitetty mainiosti teoksessa WILLIAMS, Raymond. *Culture*. London, Fontana, 1981, s. 103-107.

⁴Termiksi "maksu-tv" olen kääntänyt englanninkielisen käsitteen "pay-tv". Suomessa ei pay-tv:n kaltainen järjestelmä ole vielä levinnyt, minkä vuoksi sillä ei ole nyt (eikä ehkä koskaan) nimeä ensimmäisellä kotimaisella kielellä. Pay-tv tarkoittaa katselujärjestelmää, jossa televisionkatsoja maksaa - ainakin näkyvästi ja nimellisesti - vain siitä, mitä hän itse katsoo. Suomessahan saamme samalla lupamaksulla koko tarjonnan, vaikka katselisimme siitä vain pienen murto-osan. - Suom. huom.

⁵SMITH, Anthony. *Goodbye Gutenberg: the newspaper revolution of the 1980s*. Oxford, Oxford University Press, 1980, s. 22.

⁶MARTIN, James. *The wired society*. Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1978, s. 284.

⁷Näitä ajatuksia on dokumentoitu yksityiskohtai-

sesti James Curranin viimeaikaisissa töissä. Ks. esim. seuraavia hänen kirjoituksiaan: *Advertising and the press* (teoksessa CURRAN, James (ed.). *The British press: a manifesto*. London, Macmillan, 1978, s. 229-267) ja *Advertising as a patronage system* (teoksessa CHRISTIAN, Harry (ed.). *The sociology of journalism and the press*. London, Routledge and Kegan Paul, 1980, s. 71-120).

⁸ARNOLD, Matthew. *Culture and anarchy*. Michigan, Ann Arbor, vuoden 1965 laitos, s. 69.

⁹Eliitin sisäistä jakautumista tarkastellaan ansiokkaasti kirjoituksessa HUYSEN, Andreas. *The hidden dialectic: the avant garde - technology - mass culture*. Teoksessa WOODWARD, Kathleen (ed.). *The myths of information*. London, Routledge and Kegan Paul, 1980, s. 151-164.

¹⁰Olen tarkastellut tätä kehityssuuntaa kirjoituksessa *Broadcasting and cultural diversity*, teoksessa *The state's role vis-à-vis the culture industries*. Strasbourg, Council of Europe, 1980, s. 121-130.

¹¹Ks. esim. BIBBY, Andrew ym. *Local television: piped dreams?* Milton Keynes, Redwing press, 1979, s. 54-55.

¹²CONNEL, Eileen. *A community view of cable regulation*. Teoksessa HAIGHT, Timothy R. (ed.). *Telecommunications policy and the citizen*. New York, Praeger Publishers, 1979, s. 203-218.

¹³SMITH, Anthony, emt., s. 317.

¹⁴HYMAN, Anthony. *The coming of the chip*. London, New English Library, 1980, s. 28.

¹⁵SMITH, Anthony, emt., s. 313.

¹⁶Lainaus on Armand Mattelartilta ja Jean-Marie Piemeltä, jotka hahmottavat esittämäni nähden samansuuntaisen, vaikkakin hiukan eri tavalla kohdistetun ajatuskulun artikkelissaan *New Means of communication: new questions for the left*. *Media, culture and society*, 2(4), 1980, s. 321-338.

¹⁷Samantapaisia ehdotuksia ovat tehneet monet muutkin asiaa tarkastelleet. Ks. esim. CURRAN, James & SEATON, Jean. *Power without responsibility: the press and broadcasting in Britain*. London, Fontana Books, 1981, s. 349.

¹⁸HELLER, Caroline. *Broadcasting and accountability*. London, British Film Institute, 1978, s. 69.

¹⁹Tämän huomion on mainiosti esittänyt Jeremy Isaacs, Britannian uuden Neljännen kanavan johtaja, ks. 1979 MacTaggart lecture, julkaisussa *Television and the real world*, Edinburghin kansainvälisen televisiofestivaalin 1980 virallinen ohjelma, London, Broadcast Magazine, s. 59-64.